

فهرست

۲	چکیده:
۳	مقدمه:
۴	۱. ابزار های آموزشی:
۴	۱,۱. کتب درسی:
۴	۱,۱,۱. تنوع در مطالب کتب درس:
۵	۱,۱,۲. محتوای کتب درسی:
۵	۱,۲. کامپیوتر ، پروژکتور:
۶	۱,۳. امتحان:
۶	۱,۴. مباحثه:
۷	۱,۵. تحقیق و منابع کمک آموزشی:
۷	۲. عوامل انگیزه ساز در فهم دقیق طلبه:
۷	۲,۱. مطالعه صحیح و یادگیری:
۸	۲,۲. عوامل جسمانی و روحانی:
۸	۲,۲,۱. عزت نفس:
۸	۲,۲,۲. ایمان به خدا و ارتباطات معنوی:
۹	۲,۲,۳. عوامل موثر دیگر:
۱۲	۳. شیوه تدریس و استاد در انگیزه سازی:
۱۲	۳/۱. شیوه تدریس:
۱۲	۳,۱,۱. پرسش و پاسخ:
۱۳	۳,۱,۲. ارائه درس توسط دانش پژوه:
۱۳	۳,۱,۳. مشارکت فعال بین مربی و مترجمان:
۱۳	۳,۲. شاخصه های استاد:

عوامل انگیزه ساز مطالعه ادبیات عرب در حوزه علمیه

امین عبدالهی^۱

چکیده:

زبان عربی به عنوان یکی از زبان های غنی و پر جاذبه ای است که علاوه بر تاریخ طولانی، ویژگی های قابل توجهی دارد لذا باتوجه به اینکه ادبیات عرب یکی از علوم آلی بسیار مهم در حوزه علمیه است فراگیری و آموزش آن برای طلاب اهمیت بسزایی دارد.

خوب خواندن ادبیات برای طلبه از جهات مختلف حائز اهمیت است از جمله آن جهات

✓ فهم بهتر و دقیق تر آیات و روایات که قطعا هر طلبه با آن سر و کار دارد

✓ امکان بهره گیری بیشتر و بهتر از تراث علمی و ادبی

✓ استنباط احکام از آیات و روایات

و....

لذا هر چه این دروس با شور و اشتیاق بیشتری خوانده شود تاثیر بسزایی در آینده طلبه خواهد داشت و قطعا فهم او را دقیق تر خواهد.

اما باتوجه به طولانی بودن تحصیل این دروس در حوزه یا سنگین بودن آن یا درک نکردن چرایی خواندن این دروس، بعضا سبب خستگی و بی انگیزگی خواننده در خواندن این کتب مهم میشود.

و همچنین دیده میشود که برخی به سبب همین دلایل به سمت حوزه نیامده و برخی نیز این دروس را در اواسط راه رها کرده اند. لذا برای هر طلبه مهم است که چه کار کند که ادبیات را با شور و اشتیاق مطالعه کند؟ چه عواملی موثر در انگیزه سازی اوست؟

از میان روش هایی که تاکنون برای مطالعه این دروس به کار میبرده کدام سبب انگیزه سازی و کدام نبوده؟

این تحقیق عوامل موثری که سبب شده است طلبه با انگیزه بیشتری دروس ادبیات را مطالعه کند را گرد آوری کرده است، عواملی مانند ابزار های آموزشی و عوامل جسمانی و روحانی، هدف و برنامه

^۱ Aminabdolahi1378@gmail.com

ریزی، شیوه تدریس، محیط آموزشی و شیوه مطالعه و یادگیری صحیح از عوامل بسیار موثر مطالعه ادبیات عرب در حوزه علمیه است.

کلید واژه ها: انگیزه، عوامل مرتبط، ادبیات عرب، مطالعه، طلبه

مقدمه:

زبان عربی، زبان اعتقادی و دینی مردم ایران است و آنان برای درک فهم متون دینی نیازمند به فراگیری زبان عربی بودند و همچنین با توجه به اینکه منشا برخی از شبهات امروزی از خوانش ناصحیح متون عربی و یا عدم فهم دقیق از متن است چه بسا انحرافات به واسطه همین عدم فهم دقیق از متن رخ دهد که آسیب های جبران ناپذیری را به جامعه بزند.

یکی از عوامل موثر بر یادگیری انگیزه تحصیلی است و انگیزه آن چیزی است که به یادگیری شدت و جهت میبخشد.

و همچنین عدم انگیزه در خواندن یک کتاب به صورت تدریجی سبب عدم علاقه به اتمام رساندن آن خواهد شد و در نهایت آن کتاب یا کنار گذاشته خواهد شد یا صرفاً به دلیل اینکه یک واحد درسی است به اجبار گذرانده خواهد شد.

همچنین گیج و برلانی (۱۹۹۶) انگیزه را به موتور یا فرمان اتومبیل تشبیه میکنند که شخص را برای رسیدن به هدف خاصی وادار به فعالیت میکند. راش (۱۹۹۴) انگیزه را عالی ترین شاهراه یادگیری دانسته است. بدین معنی که هر چه انگیزه فرد برای آموختن و تحصیل بیشتر باشد، فعالیت و رنج و زحمت بیشتری را برای رسیدن به هدف نهایی محتمل خواهد شد^۱

لذا با تمام مطالب گفته شده یک طلبه برای موثر واقع شدن در جامعه و توانایی پاسخگویی به شبهات و دلایل بسیاری نیاز دارد که ادبیات عرب را با انگیزه مضاعف مطالعه کند.

^۱ - مولوی- پرویز، رستمی، خلیل، فدایی نائینی، علیرضا، محمدنیا، حسین، رسول زاده، بهزاد، «مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران»، شماره ۱، ۵۳-۵۸

۱. ابزار های آموزشی:

از عوامل موثر مطالعه ادبیات عرب، ابزار ها و امکانات آموزشی است، ابزار ها و امکانات آموزشی با افزایش انگیزه را بطه موثری دارد.

طبق نتایج به دست آمده در یک بررسی، بالا رفتن امکانات آموزشی سبب تسریع در یادگیری و پیشرفت تحصیلی خواهد شد^۱

در ادامه به چندین ابزار و امکانات آموزشی که نقش موثری در انگیزه سازی دارند اشاره میکنیم:

۱.۱. کتب درسی:

یکی از ابزار هایی که یک طلبه همواره برای کسب علم با آن سر و کار دارد کتاب های درسی است، متأسفانه به سبب اینکه کتاب های حوزه دارای قدمتی طولانی دارند دارای نگارشی قدیمی و برخی بدون علائم نگارشی است.

در خصوص کتب درسی چند مورد سبب انگیزه سازی در مطالعه آن میگردد:

۱.۱.۱. تنوع در مطالب کتب درس:

عدم تنوع و یکنواختی کتب درسی سبب بی رغبت شدن به مطالعه آن کتاب است^۲ برای جذابیت کتب درسی میتوان از آیات، ادعیه، اشعار، جهت شاهد مثال هر قاعده استفاده کرد، همچنین استفاده از علائم نگارشی و استفاده از رنگ های متنوع در قواعد و مطالب مهم بسیار موثر است. جهت یادگیری بیشتر و تنوع در مطالب کتاب میتوان در برخی موارد از رسم شکل استفاده کرد

^۱ - صالحی، محمد و محمد حاجی زاده و علی فلاح و سیده حمیده سلیم بهرامی، «بررسی عوامل موثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه های آزاد اسلامی استان مازندران»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، سال چهارم، شماره نهم، صص ۷۳-۸۶

^۲ - جلیلی، منصوره و فاطمه بلوچ لاشاری، «بررسی علل بی علافگی دانش آموزان به درسی عربی»، صص ۱۰

استفاده از تیترا مناسب، فونت جذاب و متنوع، کادر زیبای هر صفحه، مشخص بودن شروع و انتهای هر درس و ... عواملی هستند که سبب انگیزه سازی در مطالعه کتاب خواهند شد.

۱.۱.۲. محتوای کتب درسی:

محتوای کتاب در یادگیری، نقش موثری دارد؛ زیرا آموزش با زبانی شیوا، جذاب و متنوع دانشجو و ... را به هدف مورد نظر می‌رساند، همچنین محتوای یک متن نقش اساسی در پیشرفت خواننده دارد و سبب ایجاد رغبت و انگیزه در وجود او می‌گردد^۱

مثال های موجود در کتب درسی:

هرچقدر مثال‌ها ملموس‌تر باشد و فرد آن را در محیط بیرون ببیند و درک کند، میتواند با آن ارتباط بیشتری بگیرد و علاقه و رغبت او به همان قاعده یا همان درس بیشتر خواهد بود و با آن الفت می‌گیرد.^۲

۱.۲. کامپیوتر ، پروژکتور:

استفاده از وسایلی نظیر کامپیوتر و پروژکتور سبب تنوع و رغبت بیشتر در مطالعه آن درس و همچنین سبب فهم بیشتر مطلب کتاب خواهد شد. وجود وسایل آموزشی و کمک آموزشی مانند کامپیوتر، پروژکتور و نیز کلاس‌های نوساز و دارای تهویه سبب خواهد شد که دانش‌آموزان احساس راحتی بیشتر در محیط مدرسه داشته باشند و این امر به طور مستقیم در ایجاد رغبت در وجود آن‌ها نقش اساسی دارد.^۳

^۱ -باوان پوری، مسعود؛ موحدزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباچی، فاطمه، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره پنجم، صص ۶۲- ۷۸

^۲ -باوان پوری، مسعود؛ موحدزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباچی، فاطمه، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره پنجم، صص ۶۲- ۷۸

^۳ -باوان پوری، مسعود؛ موحدزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباچی، فاطمه، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره پنجم، صص ۶۲- ۷۸

۱,۳. امتحان:

امتحان نیز میتواند یکی از ابزارهای آموزشی باشد که سبب انگیزه و رغبت بیشتر در مطالعه شود به شرطی که درس را با هدف امتحان نخوانیم و به آن به عنوان یک محک درسی نگاه کنیم. اگر غیر از این باشد چه بسا نتیجه عکس داشته باشد و نمره کم سبب ناامیدی و بی رغبتی نسبت به آن درس شود. باید توجه داشت که دید اساتید و مسئولین محترم در گرفتن امتحان بسیار بر انگیزه طلبه موثر است و همه باید به امتحان به عنوان یکی از ابزارهای آموزشی نه به قصد مچگیری^۱ پیشنهاد میشود، مخصوصا برای درس های نظری بهتر آن است که صرفا به یک امتحان کتبی اکتفا نشود بلکه با گرفتن امتحانات شفاهی و یا امتحان کتبی مستمر در طول ترم این مشکل را حل کنیم^۲

در ضمن قابل ذکر است که عواملی همانند: ساده گرفتن امتحانات میانی، برگزاری آزمونهای با جایزه، ایجاد رقابت سالم میان طلاب و تصحیح به موقع برگه های امتحانی در ایجاد انگیزه بسیار موثر است^۳

۱,۴. مباحثه:

مباحثه از آداب درسی و یکی از مهم ترین روش های تحصیلی نظام آموزشی حوزه علمیه است که از دیرباز تاکنون در میان طلاب علوم دینی شیعه مرسوم بوده است. اساتید علوم دینی چهار مرحله را برای ماندگاری درس در حافظه و فهم بهتر آن پیشنهاد می کنند: پیش مطالعه که قبل از شروع درس صورت می گیرد، حضور در درس، مطالعه پس از درس و مباحثه. مباحثه یکی از مهمترین عوامل انگیزه ساز در مطالعه ادبیات عرب است، زیرا این روش هم سبب مطالعه طلبه میشود چون قرار است در مباحثه ارائه دهد و هم سبب فهم بیشتر او از متن میشود.

^۱-مدیریت مطالعات تربیتی فرهنگی معاونت تهذیب، راهکارهای ارتقاء انگیزه طلبگی، صص ۶۲

^۲-باوان پوری، مسعود؛ موحذزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباچی، فاطمه؛ صیادی، صادق، «تشریح پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره سوم، صص ۱۵۷-۱۷۲

^۳-مدیریت مطالعات تربیتی فرهنگی معاونت تهذیب، راهکارهای ارتقاء انگیزه طلبگی، صص ۶۲

از مباحثه در بیشتر کتب ها به عنوان بازگو کردن مطالب خوانده شده یا آموزش دادن مطالب به دیگران یاد میشود^۱

۱.۵. تحقیق و منابع کمک آموزشی:

معرفی منابع کمک آموزشی برای تقویت بنیه علمی و انگیزه سازی طلبه بسیار موثر است^۲ ارجاعات اساتید جهت تحقیق و تکلیف دادن توسط استاد نیز از مواردی است که سبب انگیزه میشود.

۲. عوامل انگیزه ساز در فهم دقیق طلبه:

۲.۱. مطالعه صحیح و یادگیری:

روش صحیح مطالعه و یادگیری تاثیر موثری بر انگیزه سازی دارد چرا که مطالعه صحیح و یادگیری:

۱. زمان مطالعه را کاهش میدهد
۲. میزان یادگیری را افزایش میدهد
۳. مدت نگهداری مطالب در حافظه را طولانی تر می کند
۴. بخاطر سپاری اطلاعات را آسانتر می سازد^۳

برای مطالعه بیشتر در خصوص شیوه صحیح مطالعه و یادگیری، کتاب روشهای یادگیری و مطالعه، علی اکبر، سیف مراجعه شود.

^۱ -سیف، علی اکبر، روشهای یادگیری و مطالعه، صص ۵۶

^۲ -مدیریت مطالعات تربیتی فرهنگی معاونت تهذیب، راهکارهای ارتقاء انگیزه طلبگی، صص ۳۷-۴۲

^۳ - جلیلی، منصوره و فاطمه بلوچ لاشاری، «بررسی علل بی علاقتی دانش آموزان به درسی عربی»، صص ۲

۲,۲. عوامل جسمانی و روحانی :

عوامل جسمی و روحی نیز بر انگیزه موثر است که به برخی از این موارد اشاره میکنیم:
طبق نتایج به دست آمده بیشترین تفاوت در بین دو گروه دانشجوی با انگیزه و بی انگیزه در متغیرهای میزان عزت نفس، میزان امید به آینده، کیفیت عوامل آموزشی، وضعیت تأهل و میزان درآمد خانواده آنها میباشد. در عین حال ضرایب استاندارد حاکی از آن است که متغیرهای -میزان امید به آینده- و عزت نفس نسبت به سایر متغیرها نقش پررنگتری در معادله ممیز دارند.^۱

۲,۲,۱. عزت نفس:

مطالعه نشان داد که عزت نفس یکی از عوامل موثر در کاهش انگیزه دانشجویان می باشد به این معنی که دانشجویانی که دارای عزت نفس بالایی هستند از انگیزه تحصیلی بیشتری برخوردارند، نتیجه تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات کورمن و کلاسر (۱۹۹۶) همسویی دارد. آنان در تحقیقات خود بر موثر بودن عزت نفس بر روی انگیزه تحصیلی دست یافته اند، همچنین نتایج تحقیقات اتکینسون (۱۹۶۷) نشان داد که عزت نفس از طریق تحت تاثیر قرار دادن انگیزه تحصیلی شخص میتواند در صورت بالا بودن، سبب تحریک انگیزه تحصیلی و در صورت کاهش یافتن، سبب بی انگیزگی دانشجو در کسب اطلاعات از محیط شود.^۲

۲,۲,۲. ایمان به خدا و ارتباطات معنوی:

کمال ما انسانها در بندگی خدا و معرفت اوست. از این رو باید مهمترین دغدغه و مطلوب ما، رسیدن به این مرتبه باشد و اراده ما در این جهت قرار گیرد. مهمترین برنامه زندگی، که اهمیتش تمام لحظات حیات ما را فرا میگیرد، تکامل انسانی است که تنها در سایه بندگی، حاصل میشود. اگر چنین است باید بیشترین اراده و انگیزه ما صرف این هدف مهم شود. به همین جهت «یاد خدا و صفات او» در همه حال برای انسان لازم است.

^۱-مولوی- پرویز، رستمی، خلیل، فدایی نائینی، علیرضا، محمدنیا، حسین، رسول زاده، بهزاد، «مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران»، شماره ۱، ۵۳-۵۸

^۲-مولوی- پرویز، رستمی، خلیل، فدایی نائینی، علیرضا، محمدنیا، حسین، رسول زاده، بهزاد، «مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران»، شماره ۱، ۵۳-۵۸

۲،۲،۳. عوامل موثر دیگر:

- حضور در جمع و فعالیت های جمعی علمی و طراحی برنامه های گروهی مرتبط با ادبیات عرب
- پرهیز از معاشرت با انسان های سست و بی رمق در تحصیل
- شناخت ظرفیت جسمی و روحی خود و عدم مقایسه خود با دیگران؛
- مطالعه سرگذشت بزرگان؛ در خصوص اهتمام آن ها به ادبیات عرب و روش آن ها در مطالعه ادبیات عرب
- مشاوره مستمر از اساتید ادبیات عرب

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که بین انگیزه تحصیلی و تصور از آینده شغلی رابطه معنیداری وجود دارد که تأیید کنند پژوهش ضرغامی (۱۳۸۲) است که بین شغل آینده و انتخاب رشته تحصیلی رابطه معنیداری را اعلام نموده است (۲۰). همچنین که بختیاری نیز تصور کاملاً مثبتی از آینده شغلی دانشجویان را در تحقیق خود اعلام کرده است (۲).

اراده به امر کلی تعلق نمیگیرد. یعنی تصمیمی که انسان بر انجام کاری میگیرد تنها به این شرط، عملی می شود که بر یک امر مشخص جزیی متمرکز شود. مثلاً این تصمیم که «فلان کتاب را در آینده خواهیم خواند» امری کلی است و قابلیت پذیرش اراده را ندارد مگر آنکه یکی از افراد بیشمار آن مشخص شد و. مثلاً بگوییم: «فردا صبح پس از نماز این کتاب را میخوانم». یا «بلافاصله پس از رسیدن به خانه این کتاب را میخوانم». یکی از شواهد مهم این مسأله این است که انسانها معمولاً هر کاری را در آخرین فرصت ممکن آغاز میکنند. زیرا تا پیش از رسیدن به آخرین زمان، مصادیق زیادی در معرض اراده انسان قرار گرفته ولی در لحظه آخر فقط یک گزینه برای انتخاب باقی است.

«بعداً انجام میدهم» از نظر عملی با «هرگز انجام نمیدهم» معادل است، زیرا «بعداً» مصادیق فراوانی دارد و اراده به آن تعلق نمیگیرد. از این رو لازم است برای انجام هر کاری یک **مصدق** مشخص از آن را در نظر بگیریم. مثلاً در برنامه‌ریزی پس از نوشتن فهرست کارهای مورد نظر، ساعت انجام هر یک را در مقابل آن ثبت نماییم. در توصیه به خود یا دیگران نیز شایسته‌است علاوه بر توصیه‌های کلی، سفارشهای جزیی و مشخص نیز داشته باشیم تا به‌کارگیری آن آسانتر باشد. از سوی دیگر کاری را که نمیخواهیم انجام دهیم باید **بمصدق** به تعویق اندازیم. مثلاً اگر کسی تقاضای نامطلوبی از ما دارد و نمی‌خواهیم مستقیماً او را رد کنیم کافی است در جواب او بگوییم: «بعداً روی آن فکر می‌کنم.» یا «فعلاً نمیتوانم، یک روز دیگر مراجعه کنید».

از جمله مهمترین شگردهای شیطان، استفاده از همین قاعده برای سست کردن اراده انسانها است که به آن «تسویف» گفته میشود. تسویف یعنی سوف سوف گفتن و

کار امروز را به فردا وانهادن.
هرگاه انسان عزم انجام عمل خوبی را مینماید شیطان
فرصت آن را زیاد جلوه میدهد و عمل را به تأخیر میاندازد.
این تأخیر عمل معمولاً با انجام ندادن آن ملازمه دارد. زیرا
با گذشت زمان، آگاهی انسان به ضرورت آن عمل ضعیف
میشود و عمل، به آفت غفلت از بین خواهد رفت.

۴۶

نشان دادن هدفهای جزئی در کنار آرمان بلند تا طلبه با
احساس دستیابی بدان برای حرکت آینده امیدوارتر باشد

۵۸

تدوین چشم انداز چند ساله در سیستم آموزشی
برای هدف گذاری صحیح آموزش؛

کاربردی نشان دادن دروس و بیان جایگاه مباحث؛

ارائه الگوی مناسب و در دسترس، نه دور از ذهن؛

۳. شیوه تدریس و استاد در انگیزه سازی :

ادبیات عرب دارای شاخصه هایی متنوع و اصطلاحات فراوان و نزدیک بهم است که نیازمند شرح و تفصیل فراوان است که اکثریت دانشجویان و طلاب به این معتقدند و همین امر سبب میشود که شیوه تدریس آن با مابقی دورس متفاوت باشد تا سبب انگیزه سازی در مطالعه این کتب شود . بسیاری از دانشجویان، معتقدند که روش ارائه مطالب کنونی، اشتیاق فراوانی در میان دانشجویان ایجاد نمیکند و تنها متکی بر حفظ اصطلاحات و قواعد صرفی است که درک آنها را دشوار میسازد.^۱

۳،۱. شیوه تدریس:

۳،۱،۱. پرسش و پاسخ:

برخی از دانشجویان معتقدند که در خلال شرح درس صرف، همکاری خاصی بین مدرسان و دانش جویان وجود ندارد ۳۹،۵۳ درصد که پیشنهاد میشود در این زمینه نیز تجدیدنظر اساسی صورت بگیرد و از سیستمی مانند پرسش و پاسخ در کلاس بهره گرفته شود.^۲

^۱ - صالحی، محمد و محمد حاجی زاده و علی فلاح و سیده حمیده سلیم بهرامی، «بررسی عوامل موثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه های آزاد اسلامی استان مازندران»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، سال چهارم، شماره نهم، صص ۷۳-۸۶

^۲ - باوان پوری، مسعود؛ موحدزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباجی، فاطمه؛ صیادی، صادق، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره سوم، صص ۱۵۷-۱۷۲

۳،۱،۲. ارائه درس توسط دانش پژوه :

یا برای ساعاتی کوتاه به دانشجو اعتماد کرده و از او خواسته شود که با زبان ساده و دانشجویی به توضیح درس برای همکلاسیهای خویش بپردازد. این اوامر در کنار تشویق و ترغیب دانشجویان، سبب ایجاد نشاط در میان آنها شده و موجب میشود در جلسات مختلف نیز، سعی در حفظ کامل آمادگی خویش داشته باشند.^۱

۳،۱،۳. مشارکت فعال بین مربی و متربیان:

آموزش و یادگیری مؤثر و کارآمد در محیطی حاصل میشود که نوعی مشارکت فعال بین مربی و متربیان ایجاد شده باشد؛ زیرا بدون وجود این مهم، یادگیری یک فعالیت یکجانبه است و مقبولیت کافی ندارد (فضلی خانی)^۲

۳،۲. شاخصه های استاد:

- دل سوزی نسبت به طلبه و حتی گاهی پی گیری مشکلات زندگی شخصی او؛
- اهتمام به پرورش طلبه به موازات آموزش آن؛
- متخلق بودن به اخلاق عملی: مانند برخورد
- مهربانانه، سام، تواضع، ... و پرهیز از تندخویی، بدگویی و طنزهای سبک؛ توانمندی علمی کافی؛
- بیان جذاب، لطیف و متنوع و توان ارائه روان و تفهیم کامل درس؛
- نشاط و طراوت علمی و تدریسی؛
- موفق بودن در چشم شاگردان؛

^۱ -باوان پوری، مسعود؛ موحدزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباجی، فاطمه؛ صیادی، صادق، «تشریح پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره سوم، صص ۱۵۷-۱۷۲

^۲ -فاطمی دوست، علی، چگونگی جذابیت بخشی و فعال سازی کلاس درس عربی، «دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دوره دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۹»

- معرفی الگوهای موفق و انسان های با انگیزه، خصوصا شخصیت های زنده و شرح احوال آنان؛
- نشان دادن موفقیت طلبه و ثمرات کار به او؛
- ایجاد احساس توانایی و امید به رسیدن به هدف (این حس که طلبه با تاشی معقول به موفقیت خواهد رسید)
- تلاش برای ایجاد احساس سودمندی در طلاب
- تلاش برای ایجاد امید به آینده در دل طاب؛
- پی گیری مباحثه دروس طاب و گاهی حضور چند لحظه ای در مباحثه و راهنمایی و تشویق ایشان؛
- مشارکت دادن طلبه در کلاس؛
- استعدادسنجی طلبه و کمک به او برای موفقیت در انتخاب گرایش تخصصی؛
- به روز تربیت کردن طلبه (طلبه ای که ادبیات عرب می آموزد باید مکالمه عربی و عربی جدید نیز بلد باشد)؛

- ۹۴. هدفمند کردن طلبه (به صورتی که طلبه بتواند گام های بعدی حرکت خود را به خوبی تشخیص دهد)؛
- ۹۵. تشویق طلبه ای که نسبت به گذشته خود رشد نسبی داشته است (مسابقه با خود)؛
- ۹۶. دادن مسؤولیت به طاب در حد توان و در محدوده درس؛
- ۹۷. تقویت روحیه تعهد در طاب (اعتماد سازی)؛
- ۹۸. توجه به کرامت انسانی و حفظ حرمت طلبه؛
- ۹۹. شخصیت دادن به طلبه در مدرسه و محل زندگی وی (شرکت در مراسم و پذیرش دعوت، نام نیکو و)...
- ۱۰۰. ایجاد رقابت سالم و دوستانه میان طاب؛
- ۱۰۱. توجه ویژه به نخبگان کاس، همراه با ماحظات اخاقتی؛
- ۱۰۲. رعایت تنوع، استفاده از قالب های جدید و شکستن کلیشه های رایج، خصوصا برای طاب مبتدی و جوان که روحیه نوگرا و تنوع جو دارند؛ ۱

۱۰۳. بهره‌گیری از شاگردان در امر تدریس و مباحث کمک آموزشی و رسیدگی به ضعیف‌ترهای کلاس؛

در صدد بیان معتقدن که اهیراع آموزشی ایین درس بیا واقعیت کیاربردی آن در المعیه همخیوانی چنرانی نرارد. انتظار می‌رود که با یک برنامهریزی دقیق و میروون از سیوی مسیئولان ارشیر آمیوزشوپیرورش و سیایر نهادهای همگام و همراستا، آمیوزش ایین زبان از مقیا م پایینتیر بیا ایریت بیشتیری دنبیال گیردد تیا در آینیره نییز دانش‌آموزان با فراغ بال، این رشته را در دانشگاه انتخاب کننر.

امکانات خاصی برای تیرریس آن در نظر گرفته نمی‌شود. بالعیم دانش‌آموز در فضایی که فقب معلممحور باشر، دچار خستگی شره و اوقات بهکنری بیرای او میگذرد. پیشنهاده می‌شود پس از مشاوره با اهل فن، سعی شود روشهای نوین آموزشی ماننر مشارکت گروهیی، حیل مسئله و ... در مرارس ایگزین روش ترریس سنتی شود تا دانش‌آموزان نیز بتواننر بیشر در کلاس فعالیت داشته باشنر و از کسالت‌آور بودن این ساعت برای آنها کاسته شود.

شاید یکی از علل ایجاد این ضعف و بیانگیزی در وجود دانش‌آموزان، تکیهبر روشهای سنتی و قدیمی آموزش در مدارس ایران باشد؛ آموزش سنتی عبارت است از شتیوهتهای سنتی کته درون کلاس صورت میگیرد و بر معلم، بهعنوان یک منبع اطلاعات، تمرکز دارد و کتا درستی و قلم و تخته کلاس و برخی از وسایل آموزش سنتی را به کار میگیرد. این گتامهتا نیازمند تلاش و وقت طولانی اس (الکیلانی، ۳۰: ۳۴۱۱ در این نوع آموزش، از انواع مختلف ارزشیابی بهصورت حضوری،

میتوان استفاده نمود. آزمونهای کوتاهپاسخ، گسترده پاسخ، چندگزینتهای، جتور کردنتی، کامل کردنی، تشریحی، ترکیبی، سنجش عملکردی و ... از همین دس اس . لذا استفاده از شیوههای آموزشی متناسب با ویژگیهای فراگیران امری ضروری است. در دهههای اخیر، لیزوم تجریرنظر در روشهای سینتی تیرریس و

استفاده از روشهای نوین و فعال یادگیری دانشآموزمحور، از سوی سیستمهای آموزشی احساس شیره اسیت (زنگنه،

۱۲۱۰: ۱۱۰(. ۱

بررسیها نشان میدهد برخی از مدرسان در انتقال درس به دانشجویان دچار ضعف هستند و در ایجاد رغبت و انگیزه و نیز جو □ درسی مناسب ضعف دارند. نیز برخی از دانشجویان اعتقاد دارند، برخی از مدرسان از جنبه کاربرد درس چشمپوشی کرده و تنها به مباحث نظری آن توجه دارند.

نیز برخی از دانشجویان معتقدند که در خلال شرح درس صرف، همکاری خاصی بین مدرسان و دانشجویان وجود ندارد (۳۹،۵۳ درصد) که پیشنهاد میشود در این زمینه نیز تجدیدنظر اساسی صورت بگیرد و از سیستمی مانند پرسش و پاسخ در کلاس بهره گرفته شود یا برای ساعاتی کوتاه به دانشجو اعتماد کرده و از او خواسته شود که با زبان ساده و دانشجویی به توضیح درس برای همکلاسیهای خویش بپردازد. این اوامر در کنار تشویق و ترغیب دانشجویان، سبب ایجاد نشاط در میان آنها شده و موجب میشود در جلسات مختلف نیز، سعی در حفظ کامل آمادگی خویش داشته باشند

۴

در درجهٔ دوم اهمیت قرار دادن این درس (۵۴،۶۵ درصد) دانسته‌اند. همچنین آنها معتقدند که عدم حضور دانشجویان در کلاس درس صرف، تأثیر چندانی در ضعف آنها ندارد (۲،۲ درصد).

پیشنهاد میشود در سیستم امتحانی دانشگاه و به‌ویژه رشتهٔ زبان و ادبیات عربی تغییرات اساسی و جدی اعمال شود؛ به عنوان مثال، دور از امتحان درس کتاب صرف، میتوان از روشهای دیگری مانند امتحان مستمر آنها در طول ترم تحصیلی و تطبیقی و کاربردی کردن امتحان استفاده کرد. همچنین میتوان از راهکارهایی برای تقویت انگیزه در دانشجویان بهره برد و به آنها متذکر شد که این درس تا پایان مراحل تحصیلی و نیز اشتغال آنها نقشی بیبدیل دارد

همچنین بررسی

نظرات دانشجویان نشانگر آن است که برخی از مدرسان در ایجاد و رشد رغبت به درس صرف توانمندی خاصی ندارند (۶۲،۷۹ درصد) و نیز برخی مدرسان در ایجاد جو □ درسی مناسب برای دانشجویان ضعف دارند (۵۹،۳ درصد) که علت این اوامر را نیز میتوان به‌نوعی مرتبط با مورد ابتدایی دانست؛ زیرا مدرسی که تخصص خاصی در آن شاخه ندارد، طبیعتاً شرایط ایجاد انگیزه را در میان دانشجویان را به‌درستی درک نمیکند.

پیشنهاد میشود در صورت امکان، اعضای هیأت‌تعلیمی در شاخه‌های مختلف □ این رشته و بر حسب تخصص انتخاب گردند. نیز میتوان مدرسان را در گروه‌های مختلف، بر حسب تخصص آنها دسته‌بندی کرد تا این افراد بتوانند با استفاده از روشهای نوین خود، در میان دانشجویان رغبتی را برای دانشجویان ایجاد کنند

همچنین روشِ ارائهٔ مطالب در کتاب درسی، سبب ایجاد اشتیاق فراوانی در دانشجویان نشده که این امر نیز با ۵۳ مرتبه تکرار (۶۲،۶۱ درصد) یکی از عوامل اصلی ضعف دانشجویان برشمرده میشود.

۱۲

ضیاء عزیز محمد الموسوی (۲۰۱۴) در مقالهٔ «صعوبات تدریس مادهٔ فقه اللغة و دراستها من وجهه نظر التدریس بین والطلبه»، مجلهٔ أهل البيت علیهم السلام، العدد ۸ به

بررسی مشکلات و علل ضعف دانشجویان گروه عربی دانشکده ادبیات بغداد در بین سال های ۲۰۰۸- ۲۰۰۷ میلادی پرداخته است. نتایج این پژوهشگر بیانگر این است که تدریس این مادهٔ درسی توسط افراد غیرمتخصص سبب کم شدن اهمیت آن نزد دانشجویان شده است. همچنین زمان اختصاص یافته به این درس کم است

اکتفا به فقه حنفی کردن معالمان کتاب درسی یکی از بزرگترین معضلاتی است که شیایر دلایل متعیردی
مثیل عیرم

کاربردی بودن دروس، برعادت شرن دانشآموزان، ارتباط کم بین درسهای گذشته بیا درسهای آتی و ...
سیبب آن

شره است. درصر بالای از دبیران (۱۴۰۱درصر) اعتقاد دارنر که دانشآموزان فقه بیه حفیو دروس اکتفیا
کیرده بیرون

اینکه بتواننر با آن ارتباط ادراکی یا فهمی پیرا کننر. بیعی است کیه حافظی^۵ انسیان توانیایی حفیو و
بازیابی الاعیات

متعدد را نرارد و این امر سبب میشود که دانشآموزی که معلبی را درک نکرده است، آن را فراموش سازد.
 این امیر در
 بلنمرت سبب خواهر شر که وی از درس عربی دلزده شره و نسبت به آموزش این زیبان رغبیت چنیرانی
 نشیان نرهیر.
 پیشنهاد میشود تیمی متشکل از چنرین روانشناس و افراد متخصص در همکاری با یک کارگروه تخصصی
 زیبان عربیی،
 در راحی معالب کتاب همکاری داشته باشنر بیهگونیهای کیه معالیب کتیب انیرکی انبی^ه کیاربردیتیر پییرا
 کیرده تیا
 دانشآموز بتوانر با آن ارتبا ی مراوم و مستمر داشته باشر.

• مشخص کردن هدف تدریس:

- داشتن هدف و برنامه ریزی و روشن ساختن دلیل مطالعه ادبیات عرب
- در کتاب راهنمای معلم که برای دبیران طراحی شره، اهراع کلی و ازئی تریرس این درس
 بهوضوح بییان شیره اسیت؛ اما سؤال اینجاست که دانشآموزان تا چه میزان با این اهراع
 آشنا بیوده و در مسییر تعییینشیره گیام میگذارنیر. نتیایج
 تحقیق بیانگر آن است که ۱۳۰۱درصر دبیران معتقرنر که اغلب دانشآموزان از اهریاع عمیومی
 درس عربیی آگیاهی
 چنرانی نرانر. پیشنهاد میشود در آغاز سال تحصیلی از دبیران محترم خواسته شود در قالب
 السیات تیوایهی، اهریاع
 موردنظر از تریرس این درس را برای دانشآموزان شرح دهنر تا آنها با آگاهی بیشتی به دنبال
 آموزش باشنرعقیل رشید عبد الشهدی الأسدی و حیدر جابر کاظم الموسوی) (۲۰۱۴در
 مقاله «أسباب ضعف طلبه قسم اللغة العربیة فی کلیة التریبة الأساسیة فی مادة الصرف
 من وجهة نظر التدریسیین والطلبه»، حولیة المنتدی، المجلد ۱، العدد ۱۷ به بررسی علل
 ضعف
 دانشجویان دانشگاه منظور در ماده صرف از دیدگاه مدرسان و دانشجویان پرداخته
 است. آن ها به این نتیجه رسیده اند که از نظر مدرسان و دانشجویان، اهداف تدریس
 درس صرف نامشخص بوده و دانشجو نمی تواند اهداف اصلی و فرعی را در این ماده

درسی تشخیص دهد. همچنین فراوانی اصطلاحات و شاخه شاخه بودن آن ها سبب پیچیدگی فراوان این درس شده که این امر سبب کاهش رغبت دانشجویان نسبت به این درس شده است.

ابتکار و نوآوری استاد در تدریس چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟

برای بررسی این سؤال ویژه، داده‌های سؤالات ۱ تا ۱۱ مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داده است که بین نظرات دانشجویان در زمینه شیوه و مهارت تدریس مدرس با کاهش انگیزه تحصیلی رابطه وجود دارد. پژوهش‌های روزنشتاین و فرست نشان داده که مهمترین متغیر موثر در فرایند آموزش که از مدرس ناشی می شود بیشترین همبستگی را با یادگیری شاگردان دارد روش تدریس مدرس در کلاس است. اسلاوین و همکاران (۲۰۰۸) در بررسی خود به تاثیر شیوه و مهارت تدریس مدرسان در جریان تدریس پیشرفت تحصیلی اشاره کرده اند، همچنین پژوهش قدمی (۱۳۸۶) نیز مهارت‌های تدریس، سطح علمی استاد را در پیشرفت تحصیلی و انگیزه تحصیلی موثر دانسته که نتایج با مطالعه پژوهش حاضر همخوانی دارد. پس نتیجه گرفته می شود که نحوه و روش تدریس مدرس به کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان منجر می شود.

رعایت تنوع، استفاده از قالب‌های جدید و شکستن کلیشه‌های رایج، خصوصا برای طلاب مبتدی و جوان که روحیه نوگرا و تنوع‌جو دارند.

اگر معلم کلاس درس خود را در حیات یا پشت بام مدرسه برقرار کند یا در اعطای جوایز یا پذیرایی نوآوری کند و از حدود تعارفات رسمی فراتر رود به شدت توجه شاگردان را جلب و انگیزه آنان را افزایش میدهد

بهره‌گیری از شاگردان در امر تدریس و مباحث کمک
آموزشی و رسیدگی به ضعیف‌ترها

۶۱ .۲

آموزش‌های مهارت‌های درسی در حین درس (مانند
مهارت مطالعه، مباحثه، تسهیل متن، یادداشت برداری،
پژوهش، منبع‌شناسی

۶۲ .۳

تنوع در روش درس

۶۲ .۴

• تأمین امکانات آموزشی، ایجاد فضای آموزشی مناسب و
کتابخانه غنی

۹۶ .۵

تهیه ابزارهای آموزشی و کتب مفید و ارائه مجانی یا با
تخفیف آن به طلاب

۶۹ .۶

• برنامه‌ریزی درسی بر پایه روش تدریس پژوهشمحور

۶۴ .۷

• ساده و روان‌سازی کتب درسی در عین غنای علمی ۷۳

تدریس پژوهش محور چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟

۱۳۳ برنامه ریزی درسی بر پایه روش تدریس پژوهش محور؛
فن سخنوری و بیان شیوا چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟

محیط آموزشی چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟

• ایجاد گروه های علمی و پژوهشی در کلاس^۱

تحلیل و بررسی مقایسه‌های این عوامل نشان داده که «عدم مشاوره شغلی مناسب» بیشترین اثرگذاری را بر کاهش انگیزه داشته و کمترین اثرگذاری مربوط به عامل «ضعف امکانات دانشگاهی» بوده است. علاوه بر آن، مقایسه دو به دو عوامل نشان داده‌است که دو عامل «کیفیت تدریس» و «رفتار اساتید» تفاوت بسیار ناچیزی نسبت به عامل «مشاوره شغلی» دارند و به طور تقریبی میتوان گفت که از تاثیرگذاری یکسانی بر کاهش انگیزه برخوردارند. بنابراین با توجه به یافته‌های این پژوهش، مهمترین علل نگهدارنده‌های که سبب افزایش نارضایتی و به عبارت دیگر کاهش انگیزه دانشجویان کارشناسی زبان و ادبیات عربی میشوند عبارتند از: عدم مشاوره شغلی مناسب، کیفیت تدریس و رفتار اساتید.

فاطمه

قادری و همکاران (۲۰۲۰) در مقاله «دراسة إشکالیات تعلّم اللغة العربیة لدى طلبة فرع اللغة العربیة وآدابها على أساس حاجات المتعلّمين»، دراسات فی تعلیم اللغة العربیة وتعلمها، المجلد ۴،

العدد ۱ میزان انگیزه و تمایل دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه یزد را در امر یادگیری زبان عربی، فعالیتهای گروهی بین آنها هنگام یادگیری، امکانات آموزشی و محتوای دانشگاهی مورد بررسی قرار داده اند. نتایج این مطالعه نشان داده است که هیچ نگرش مثبتی از دیدگاه نمونه های مورد مطالعه در شاخه زبان عربی، نسبت به زبان

^۱-مدیریت مطالعات تربیتی فرهنگی معاونت تهذیب، راهکارهای ارتقاء انگیزه طلبگی، صص ۳۷-۴۲

دوم وجود ندارد و همچنین تمرکز بر فعالیتهای گروهی که با روحیهٔ زبانآموز سازگارتر باشد، ارزش دارد.

وجود منابع و امکانات آموزشی کافی مانند: کتابخانه، سالن سخنرانی، مدرسین ماهر و ... در دانشکدههای پزشکی برای ارتقای کیفیت آموزش و برنامه ریزی آموزشی ضروری است (۱۵). نتایج نشان داد ۷۲/۵۵ درصد از دانشجویان از عوامل رفاه دانشجویی دانشگاه و ۳۴/۳۹ درصد آنها از عوامل آموزشی دانشکده رضایت زیاد داشتند و آزمون آماری نیز رابطه معنیداری را بین این عوامل و انگیزه تحصیلی را نشان داد. بیشترین همبستگی از بین عوامل چهارگانه مربوط به عامل آموزشی دانشکده بود که تأیید کننده نتایج حاصل از سطح بندی خدمات آموزشی دانشگاههای علوم پزشکی در سال ۱۳۸۳ می باشد که نشان داد در معیار امکانات فیزیکی با کسب امتیاز ۴۷/۸۲ از ۴۱/۹۳ حائز رتبه ۹۰ در معیار امکانات کتابخانه‌های با کسب امتیاز ۳۱/۴۹ از ۳۱/۶۷ حائز رتبه ۱۸ و همچنین در معیار سیستمهای حمایتی دانشجویان با کسب امتیاز ۳۸/۶۳ از ۷۵/۹۱ حائز رتبه ۲۲ در بین ۵۲ دانشگاه شد (۱۶) که شرایط مطلوبی بوده و بر روی دانشجویان و پیشرفت تحصیلی آنان تأثیرات مثبتی را داشته است و موجب افزایش رضایت آنها از عوامل رفاه دانشجویی دانشگاه شده است که با مطالعه انجام شده در دانشگاه شهید چمران اهواز که ارتباط مثبت بین امکانات آموزشی دانشگاه و پیشرفت تحصیلی را نشان داد (۱۷) و پژوهش انجام شده در کالج رویال (Royal College) که ارتباط معنیداری را بین امکانات آموزشی

دانشگاه با پیشرفت تحصیلی نشان داد، همخوانی دارد).

۵

رسیدگی به فضای مدرسه و ایجاد فضای مناسب و
شاداب کلاس و حجره و ایجاد فضای سبز

۶۹

○ طبق نتایج به دست آمده بیشترین
تفاوت در بین دو گروه دانشجوی باانگیزه و
بیانگیزه در متغیرهای میزان عزت نفس،
میزان امید به آینده، کیفیت عوامل آموزشی،
وضعیت تأهل و میزان درآمد خانواده آنها
میباشد.

○ در عین حال ضرایب استاندارد حاکی از آن
است که متغیرهای -میزان امید به آینده- و
عزت نفس نسبت به سایر متغیرها نقش
پرننگتری در معادله ممیز دارند.

تشویق مستمر طلاب نخبه و ممتاز

۷۱

تشویق و حمایت طلاب موفق

۷۴

تشویق و حمایت طلاب پژوهشگر

الگو:

معرفی الگوهای موفق و انسانهای بانگیزه خصوصا

شخصیتهای زنده و شرح احوال آنان

۵۹

ارتباط با طلاب فارغ التحصیل از مدرسه

۶۷

ارائه الگوی مناسب و در دسترس نه دور از ذهن

۷۰

۱۸۱. اصالت دادن به علم و فرعی قرار دادن نمره و

امتحان، نگاه به علم به عنوان یک عبادت؛

۱۸۲. تشویق طاب ممتاز، مؤثر و اهل قلم؛

۱۸۳. تشویق و در نظر گرفتن امتیازهای خاص برای

طاب مهذب و اخاقي؛

گروه بندی طاب زیر نظر یک سرگروه، جهت

اشراف نسبت به امور طاب؛

۱۹۵. هدایت تحصیلی طاب برای انتخاب رشته تخصصی؛

۱۹۶. ترسیم آینده طاب و تبیین وظایف سنگین آنان و آگاهی دادن نسبت به خلأهای موجود در اجتماع؛

۱۹۹. ایجاد فضاهای ورزشی و تفریحی در مدارس علمیه؛
۲۰۰. رسیدگی به فضای مدرسه و ایجاد فضای مناسب و شاداب (ایجاد فضای سبز و...)؛
۲۰۱. تأمین امکانات آموزشی، ایجاد فضای آموزشی مناسب و کتابخانه غنی؛

برگزاری اردوهای علمی _ آموزشی چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟

۱۳۴. برگزاری اردوهای تفریحی، فرهنگی، آموزشی و
۸. تو جیهی؛
۱۳۵. برنامه ریزی جهت اوقات فراغت طاب در روزهای
۹. پایان هفته؛

۱۹۰. شناسایی استعدادها و توانایی های طاب برای ایجاد روحیه مفید بودن و رقابت صحیح؛
۱۹۱. تشویق و تنبیه در مسائل علمی و رقابت سازی؛

۲۰۸. دیدار از مراکز آموزشی فرهنگی تحقیقاتی؛

۲۱۱. استفاده از هوای مطلوب بهار و تابستان برای دوره های

۱۰. آموزشی خارج از مدرسه؛

دیدار با شخصیت های علمی چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟
دعوت از چهره های موفق حوزوی و غیر حوزوی به
مدرسه؛

۲۰۳. فراهم آوردن زمینه دیدار با علمای ربانی؛

برگزاری المپیاد یا رقابت علمی چه میزان در انگیزه سازی موثر است؟
-برگزاری مسابقات و المپیادها برای ایجاد روحیه ی رقابت در میان دانش آموزان و شناسایی و معرفی و
تشویق کردن نفرات
برتر

منابع:

۱. مدیریت مطالعات تربیتی فرهنگی معاونت تهذیب، راهکار های ارتقاء انگیزه طلبگی، مدیریت مطالعات معاونت تهذیب حوزه های علمیه، سازمان چاپ و انتشارات اوقاف، پاییز ۱۳۹۳
۲. عالم زاده نوری، محمد، راه و رسم طلبگی، دفتر هفتم: نشاط و طراوت طلبگی، موسسه فرهنگی ولاء منتظر عجل الله تعالی فرجه الشریف، چاپ اول، کوثر، تابستان ۱۳۸۹
۳. عالم زاده نوری، محمد، راهبرد تربیت اخلاقی در فرآن کریم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، فصل آخر، چاپ ۱۳۹۶

۴. سیف، علی اکبر، روش‌های یادگیری و مطالعه، دوران، ویرایش دوم، چاپ ۱۳۹۵
۵. مولوی- پرویز، رستمی، خلیل، فدایی نائینی، علیرضا، محمدنیا، حسین، رسول زاده، بهزاد، «مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران»، دوره ۲۵، شماره ۱، بهار ۱۳۸۶، صص ۵۳-۵۸
۶. صالحی، محمد و محمد حاجی زاده و علی فلاح و سیده حمیده سلیم بهرامی، «بررسی عوامل موثر بر کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه های آزاد اسلامی استان مازندران»، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی- واحد شوشتر، سال چهارم، شماره نهم، صص ۷۳-۸۶
۷. جلیلی، منصوره و فاطمه بلوچ لاشاری، «بررسی علل بی علاقه‌گی دانش آموزان به درسی عربی»، صص ۱۰
۸. باوان پوری، مسعود؛ موحذزاده، فاطمه؛ اکبری سلطانباجی، فاطمه، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره پنجم، پاییز ۱۴۰۱، صص ۶۲-۷۸
۹. روحی، قنبر، حسینی، سیدعابدین، بادله، محمدتقی، رحمانی، حسین، «مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی»، دوره چهارم، شماره دوم، ۱۳۸۶، صص ۷۷-۸۳
۱۰. باوان پوری، مسعود؛ اکبری سلطانباجی، فاطمه، صیادی، صادق، «نشریه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب»، شماره سوم، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، صص ۶۲-۷۸
۱۱. سیرتی، مسعود، جعفری عوری، مهدی، خاقانی زاده، مرتضی، «مجله راهبرد های آموزش در علوم پزشکی»، دوره ۱۶، شماره ۱، ۱۴۰۲، صص ۱-۹
۱۲. فاطمی دوست، علی، چگونگی جذابیت بخشی و فعال سازی کلاس درس عربی، «دو فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب، دوره دوم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۹